

9. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ ΕΙΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΝ

Σκοπὸς τῆς ἀνὰ τὴν Κυνουρίαν ἐρευνητικῆς περιοδείας μου ἦτο νὰ ἐπα-
νίδω ὄρισμένους τόπους, ὅπου τὸ πρῶτον εἰργάσθην κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ
αἰῶνος, καὶ ἀναζητήσω νεωτέρας εἰδήσεις διαφωτιστικὰς εἰς τὰ τότε ἔξετα-
σθέντα τοπογραφικὰ ζητήματα.

Οἱ τόποι οὗτοι ἦσαν κυρίως τέσσαρες 1) τὰ πέριξ τοῦ γενεθλίου
χωρίου Βούρβουρα 2) ἡ θέσις Φονεμένοι παρὰ τὸν Ἅγιον Πέτρον 3) ἡ μονὴ
τῆς Λουκοῦς κατὰ τὸ Ἄστρος καὶ 4) τὸ Λεωνίδιον, ὅπου ὑπάρχει ἡ συλλογὴ
τῶν εὐρημάτων μου ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Τυρίτα Ἀπόλλωνος. Εἰς τὸν τελευταῖον
τόπον ἀσθενήσας δὲν ἠδυνήθην νὰ μεταβῶ.

Βούρβουρα

Κατὰ τὰ ἔτη 1899 καὶ 1900, ὅτε ἤμην σχολάρχης εἰς τὸ Ἑλληνικὸν
Σχολεῖον τοῦ γειτονικοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἠδυνήθην πολλάκις νὰ περιοδεύσω
τοὺς πέριξ τοῦ Βούρβουρα τόπους, ὅπως καὶ τὴν Ἀράχοβαν τῆς Λακεδαι-
μονος, ἀκόμη δὲ καὶ νὰ ἐπιτύχω μὲ τὴν βοήθειαν τῶν μικρῶν μου μαθητῶν
ἀξιόλογα κεραμικὰ εὐρήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων 3 συνανήκοντα συντρίμ-
ματα μεγάλου ἀττικοῦ κρατήρος παριστῶντα κρίσιν Πάριδος εἰσῆχθησαν
ἔκτοτε εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον. Τὰ εὐρήματα, ὡς καὶ ἄλλαι παρα-
τηρήσεις ἔδωσαν τότε τὸ ὕλικόν, ὥστε νὰ δημοσιευθῇ εἰς τὴν ΑΘΗΝΑΝ τ. 14
(1902) σ. 3-36, διατριβὴ μὲ τὸν τίτλον: Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν ἀρχαίαν
τοπογραφίαν. Πόρισμα τῆς τότε ἐρεύνης ἦτο, ὅτι ὁ ἡμίσειαν ὄραν δυτικῶς
τοῦ Βούρβουρα βραχῶδης ὑψηλὸς λόφος, ὁ Τοῦρνος, ἢ Κακαβουλέρι,
παρουσιάζων ἴχνη ἀρχαίου συνοικισμοῦ καὶ τεῖχος, πρέπει νὰ ἀνῆκεν εἰς
τὸν τεγεατικὸν δῆμον τῶν Φυλακῶν—πρᾶγμα γενόμενον δεκτὸν καὶ παρὰ
KIEPERT, Karten, Peloponnesus σ. 4— 2) οἱ κατὰ τὴν Ἀράχοβαν τόποι
θὰ ἀνήκον ὄρισμένως εἰς τοὺς Καρυάτας καὶ 3) ὅτι ὁ σπουδαιότερος ἐξ ὅλων
τόπος, ἡ Ἀνάληψις, μεταξὺ Βούρβουρα καὶ Ἀράχοβας, ὅθεν προῆλθον τὰ
πλεῖστα εὐρήματα, ἀμφίβολον εἶναι ἂν ἀνῆκεν ὄρισμένως εἰς τὰς Καρυά-
τας ἢ τὴν Φυλάκην. Τὸ ζήτημα ἐνέχει ἐνδιαφέρον, διότι σπουδαῖον εἶναι νὰ καθο-
ρισθῇ, *ποῦ ὑπῆρχε τὸ περίφημον καὶ ἀρχαῖον ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος Καρυά-
τιδος*, ὅθεν ἐξεπήγασε τὸ παγκοσμίως γνωστὸν ὄνομα τῶν Καρυατίδων. Πρὸς
τοῦτο μετὰ 50 ὅλα ἔτη ἐστράφημ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον εἰς τὸν αὐτὸν
κατάσπαρτον ἀπὸ ὄστρακα λόφον τῆς Ἀναλήψεως καὶ ἐξήτησα δι' ἀνασκαφῆς
νὰ ἐπιτύχω τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος. Μὲ 6-7 ἐργάτας ἐπὶ ἕξ ἡμέρας
ἠρουνήθησαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ διάφοροι θέσεις ἐπὶ τοῦ λόφου. Τὸ ἀποτέλεσμα
ἦτο νὰ συλληχθῶν καὶ πάλιν ἀρκετὰ συντρίμματα ἐρυθρογράφων ἀττικῶν
ἀγγείων, κρατήρων, ὕδριων, μονοχρῶμων κυλίκων, βεβαιώνοντα ὅτι σημαντι-
κὸν ἱερὸν πρέπει νὰ ὑπῆρχεν εἰς τὸν τόπον, ὥστε νὰ ἀφιερώνωνται εἰς αὐτὸ

πολυτελῆ ἀναθήματα, ὡς εἶναι οἱ κρατῆρες. Ἄλλὰ διστάζω νὰ δεχθῶ, ὅτι ἐδῶ θὰ ὑπῆρχε τὸ ἱερὸν τῆς Καρυάτιδος, ἐπειδὴ οὐδὲ ἐν εὐρέθῃ ὄστρακον παλαιότερον τοῦ 5ου αἰῶνος, λείπουν δὲ ἐντελῶς τὰ χαρακτηριστικὰ λακωνικὰ ἀναθήματα, (μολύβδινα ἀγαλμάτια, μικροὶ στέφανοι) ὡς ταῦτα εἰς μέγα πλῆθος ἀνευρέθησαν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ὁρθείας Ἀρτέμιδος καὶ ἀλλοῦ. Ἄλλο βέβαιον συμπέρασμα προκύπτει ἐκ τῆς σκαφῆς, εἶναι ὅτι ὁ συνοικισμὸς, ἀρκετὰ ἐκτεταμένο:, περιεβάλλετο καὶ ὑπὸ τείχους, ὡς φαίνεται, τρόπου πολυγωνικοῦ, διατηρουμένου ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Παρόμοιον τείχος δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν Ἀράχοβαν, οὐδὲ πολλὰ ἕγη ἀρχαιότητος ἐκεῖ παρατηρήθησαν. Διὰ ταῦτα κατέληξα νὰ πιστεύω, ὅτι οἱ περὶ τὴν Ἀράχοβαν τόποι ἀνήκουν μὲν εἰς τοὺς Καρυάτας καὶ ἀκόμη εἶναι δυνατὸν ἐκεῖ νὰ ὑπῆρχε τὸ ὄνομαστὸν ἱερὸν, ἀλλ' ὅτι ὁ ὠχυρωμένος συνοικισμὸς τῆς Ἀναλήψεως εἶναι ὁ σημαντικώτερος ἐκ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰς Καρύας.

Τὰ μικρὰ εὐρήματα κατέθεσα εἰς τὸ κατάστημα τοῦ Ἀθλητικοῦ Συλλόγου Βουρβούρων, ὅπου ἦσαν καὶ τὰ παλαιότερα εὐρεθέντα. Πρὸς ἑξασφάλισίν των κατεσκευάσθη μικρὰ προθήκη καὶ ἐπεσκευάσθη ἡ παλαιότερα, κατέγραφα δὲ εἰς εὐρετήριον τὰ πράγματα τῆς Συλλογῆς, ἀντίγραφον τοῦ ὁποίου συνάπτω ἐνταῦθα.

Φονεμένοι ἢ στοὺς Φονεμένους εἶναι τοπωνυμία μεταξὺ Ἀγ. Πέτρου καὶ Ἀράχοβας, ἔχουσα τὴν καταγωγὴν ἐκ τῆς λαϊκῆς ἰδέας, ὅτι οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν παρατηρούμενοι τρεῖς μεγάλοι σωροὶ λίθων, ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Boblaye (1829) γνωστοὶ εἰς τοὺς νεωτέρους περιηγητάς, ἐσκέπαζαν γιγαντοσώμους «Ἕλληνες» φονευθέντας ἐκεῖ δολίως. Ἡ ἀνασκαφὴ μου τοῦ 1905 ἔδειξεν ὅτι οἱ σωροὶ (ἄλλως ἀρμακάδες) δὲν ἦσαν τάφοι, ἀλλ' ἦσαν ἀρχαῖα ἱερά, ἀφοῦ μεταξὺ τῶν πετρῶν εὐρέθησαν συντρίμματα πηλίνων εἰδωλίων, τοῦ εἶδους τῶν *εἰρημαίων* καὶ κατέστησε πολὺ πιθανὴν τὴν ἰδέαν, ὅτι οἱ *εἰρημα* οὗτοι μετὰ *εἰρημαϊκῶν* στηλῶν ἢ καὶ ἄνευ αὐτῶν ἀπετέλουν τοὺς *Ἐρημα* τοῦ Πανσανίου (II, 38,7), δηλώνοντας τὰ ὄρια τῶν Λακεδαιμονίων πρὸς τοὺς Ἀργεῖους καὶ τοὺς Τεγεάτας. Πρβ. σχετικὴν πραγματείαν εἰς ΑΘΗΝΑΣ 20ὸν τόμ. σ. 383-403: Οἱ μεθόριοι Λακωνικοὶ Ἐρημαῖ.

Ἰνα ἐπιτύχω μεγαλυτέραν βεβαιότητα περὶ τοῦ σημαντικοῦ τούτου τοπογραφικοῦ καὶ μνημειακοῦ ζητήματος προέβην εἰς ριζικώτεραν ἐξερεύνησιν τῶν ἀρμακάδων καὶ μάλιστα ἐπειδὴ τὸν ἕνα ἐκ τῶν σωρῶν τὸ 1905 μερικῶς μόνον εἶχα ἀνασκαλεύσει. Μὲ 8 ἐργάτας ἐπὶ 6 ἡμέρας ἔγινε δυνατὸν τὸ ὑπὸ τοὺς λίθους ἔδαφος νὰ ἐξετασθῇ μὲ πᾶσαν ἀκρίβειαν. Τὸ κυριώτερον εὐρημα τῆς ἐργασίας ὑπῆρξεν, ὅτι ἀπεκαλύφθη ἐπὶ τοῦ σωροῦ Β καὶ κατὰ τὸ κρᾶσπεδον αὐτοῦ μοναδικὸς τοῖχος, μήκους 6.50 μ. καὶ πάχους 0.90, παρόμοιος πρὸς τὸν παλαιότερον ἀποκαλυφθέντα ἐπὶ τοῦ σωροῦ Γ. Καὶ οἱ δύο τοῖχοι δὲν παρουσιάζουν κατὰ τὰ ἄκρα των συνάφειαν πρὸς ἐγκάρσιον ἄλλον τοῖχον,

ἀλλ' ἦσαν ἀυτοτελεῖς καὶ ἀναλημματικοί, χρήσιμοι εἰς τὸ νὰ ἀνέχουν ὄπισθεν τοὺς σωρευομένους λίθους εἰς τιμὴν τοῦ Ἑρμοῦ. Οὐδαμοῦ ἄλλως παρετηρήθη ὑπὸ τοὺς τυχαίως, σωρευμένους λίθους οὐδὲ ὑποψία ἄλλου τοιχαρίου, ὥστε νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι οἱ λίθοι προέρχονται ἐξ ἀγροτικῶν καὶ εὐτελεῶν ἱερῶν κτισμάτων. Εἶναι ἄλλως βέβαιον, ὅτι οἱ μνημονευθέντες τοῖχοι ἦσαν παρόδιοι, ἐπειδὴ γνωρίζομεν καλῶς, ὅτι ἡ σημερινὴ ὁδὸς συμπίπτει ἀκριβῶς μὲ τὴν ἀρχαίαν. Καὶ εὐκαιρον εἶναι νὰ ὑπενθυμίσωμεν τὸ τοῦ ΗΣΥΧΙΟΥ ἐν λ. ἐρμαῖος λόφος | τοὺς σωροὺς τῶν λίθων Ἑρμοῦ, τοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς γινόμενους εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ" ἐνόδιος γάρ.

Ἐξ ἄλλων εὐρημάτων σημειῶν συντρίμματα πηλίνων εἰδωλίων ὑστερωτέρων καὶ λακωνικῶν ἀγγείων ὡς ἀρυβάλλων καὶ πινακίων, εὐρεθέντα καὶ κατὰ τοὺς 3 σωροὺς. Ἐπὶ τοῦ Α δὲν ἐβεβαιώθη ὁ ἀναλημματικὸς τοίχος, πιθανῶς διότι τὸ ἐρμαῖον τοῦτο ἦτο ἀπώτερον τῆς ὁδοῦ καὶ δὲν ἐχρειάζετο. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ σωροῦ εἴρομεν ἐπὶ θραύσματος σχιστολίθου τὴν ἐπιγραφὴν μὲ χαρακτηρισ τοῦ 4^{ου} αἰῶνος.

ΝΑΥΠ
ΕΥΙΤΑ

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀναγινώσκω: Ναύπ[λιος] Εὐίτα[ς]. Εὐίτας ἴσως ὁ ἐξ Εὔας, Θυρατικῆς κόμης.

ΜΟΝΗ ΛΟΥΚΟΥΣ

Ὁ περὶ τὴν μονὴν τόπος εἶναι ὁ σημαντικώτερος καθ' ὅλην τὴν Κυνουρίαν ἀρχαιολογικὸς χώρος. Τὸ 1909 ἐδημοσίευσεν δύο ἐπιγραφὰς εὐρεθείσας παρὰ τὴν μονὴν ἐξ ὧν πιστώνεται, ὅτι ὁ περίφημος σοφιστὴς Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς εἶχε διατρίψει εἰς τὸν τόπον, ὅπου κατὰ τὴν συνθήειάν του εἶχε κάμει εὐεργεσίας καὶ ἐπίσης ἐδῶ, ὅπως εἰς τὴν Κηφισίαν καὶ τὸν Μαραθῶνα, εἶχε τιμήσει τοὺς προῶρους ἀποθανόντας μαθητὰς του καὶ ἄλλους οἰκείους. Προσέτι ἐθεώρουεν ἔκτοτε πολὺ πιθανόν, ὅτι εἰς τὸν αὐτὸν τόπον θὰ ὑπῆρχε τὸ ἱερὸν τοῦ Πολεμοκράτους, ἥρωος θεραπευτικοῦ, τιμωμένου εἰς τὴν Εὔαν, τὴν μεγίστην τῶν Θυρατικῶν κωμῶν κατὰ τὸν Πausανίαν (II, 38,6). Τὸ ἐνδιαφέρον, διὰ τὰς ἀρχαιότητας κατὰ τὴν Μονὴν ἐγινε ζωηρότερον, ἀφότου κατὰ τὰ χρόνια τῆς Κατοχῆς ἔμαθον, ὅτι ἐκ τοῦ περιβολίου τῆς Μονῆς κατὰ τὴν διάνοξιν ἀμαξιτοῦ δρόμου εὐρέθη ἀνάγλυφον τοῦ τύπου τῶν δέλτων, ὡς ἐφαίνετο ἐκ τῆς σκοτεινῆς φωτογραφίας καὶ ὡς ἐλέγετο μὲ τὴν ἐπιγραφὴν Ἡρώδης εἰξάμενος ἀνέθηκε. Θὰ ἦτο πολὺ περιεργον νὰ γνωσθῆ, πῶς ὁ γνωστὸς διὰ τὸν ἀρχαϊσμόν του εἰς τὴν γραφὴν σοφιστὴς θὰ ἐχρησιμοποίει ἕνα τόσον παλαιὸν διὰ τὴν ἐποχὴν του τύπον καὶ πῶς ὁ τεχνίτης τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνος θὰ ἐμιμείτο παλαιὰ πρότυπα. Ἀλλὰ τὸ πρῶγμα ἦτο ἀπλούστερον. Ἡ ἐπιτοπία ἐξέτασις 5 συνανηκόντων συντριμμάτων ἀναγλύφου ἐκ μαρμάρου τῶν Δολιανῶν ἔδειξε 1) ὅτι ὄντως τὸ ἀνάγλυφον (κατα-

κεκλιμένος θεός ἢ ἥρωσ μετὰ πόλου ἀνέχει ρυτόν, πρὸς ὃ ἀνέρπει ὄφισ. Γυνὴ παρακαθημένη κρατοῦσα κίστην, οἰνοχόος, τράπεζα μετὰ καρπῶν καὶ γλυκισμάτων) εἶναι τοῦ τύπου τῶν δείπνων, ἐξ ὧν πάμπολλα εὐρέθησαν εἰς τὸ Ἀσκληπιεῖον τῶν Ἀθηνῶν. 2) Ἡ ἐπιγραφή ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου ἔχει ὡς ἑξῆς:

//////ΗΡΩΙ ΕΥΞΑΜΕΝΟΣ ΑΝΕΘΗΚΕ

3) Ὃπειδὴ πρὸς τὰ ἀριστερὰ εἶναι ἀποκρουσμένον τὸ ἀνάγλυφον φυσικὸν εἶναι νὰ ἐγράφετο ἐκεῖ τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος, ἴσως ΠΟΛΕΜΟΚΡΑΤΕΙ 4) Ὃπειδὴ τὸ ἀναθηματικὸν τοῦτο ἀνάγλυφον εὐρέθη εἰς τὸ περιβόλι τῆς Μονῆς, ὅθεν ἀκριβῶς ἀνευρέθη τὸ λαμπρὸν ἀνάγλυφον τῶν Ἀσκληπιαδῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου καὶ ἄλλα ἀφιερώματα, εἶναι ἀρκετὰ βέβαιον, ὅτι ἐὰν ἐπιχειρηθῇ ποτὲ ἀνασκαφὴ κατὰ τὸν ὠρισμένον τοῦτον χῶρον ἢ ἀπόδοσις εἰς εὐρήματα θὰ εἶναι πλέον ἢ ἱκανοποιητικὴ.

Ἄτυχῶς ἢ φωτογράφησις δὲν ἐπέτυχε καὶ θὰ συνίσταν τὴν μεταφορὰν τοῦ ἀναγλύφου εἰς Ἀθήνας.

Τελευταῖον εὐχάριστον ἐπίτευγμα τῆς περιοδείας ἦτο ἀργεῖα ἐπιγραφὴ τοῦ 5ου αἰῶνος. Ὅταν τεθῆ ὅτι ἢ ὀψωσδήποτε ἐμφανῆς στιγμή. σημαίνει ο ἢ η, ἢ ἀνάγνωσις εὐδοῶνεται τοῦλάχιστον κατὰ τὸ ἀρχικὸν μέρος ὡς ἑξῆς:

μεδεις
ἀδικείτῳ
τὸ κενε-
ἀριον

Ἡ ἐνεπίγραφος στήλη ἐκ σχιστολίθου εὐρέθη κατὰ τὴν διάνοξιν τοῦ δρόμου Δολιανῶν-Μύλων, 20 χιλιόμετρα βορείως τοῦ Ἄστρους ἐπὶ τῆς κορυφῆς σχεδὸν τῆς ὄρειας τῆς Ζάβιτσας, φυσικοῦ ὄριου μεταξὺ Ἀργεῖας καὶ Θυρεάτιδος. Μετὰ τὴν εὔρεσιν τῆς στήλης ἀθίκτου ὁ καθηγητὴς τοῦ Γυμνασίου Ἄστρους κ. Ἰω. Κουσκουνάς ἔσπευσεν ἐπὶ τόπου καὶ ἀντέγραψε μετὰ τῶν μαθητῶν του τὴν ἐπιγραφὴν. Τὸ ἀντίγραφόν του ἐχρησίμωσε πολὺ, διότι μετὰ τινος ἡμέρας ἕνας παρατυχὼν βοσκὸς ἀνέγνωσε διαφορετικὰ τὴν ἐπιγραφὴν, ὅτι σημαίνει θησαυρὸν ἐγκλειστον εἰς τὴν πέτραν καὶ μετὰ τοῦτο ἀποκομίσας οἴκοθεν βαρεῖαν κατέσπασε τὴν ὥραιαν στήλην εἰς πολλὰ κομμάτια. Ἦτο λοιπὸν εὐτύχημα, ὅτι προηγουμένως εἶχε μεταγράψει ὁ κ. Κουσκουνάς τὴν ἐπιγραφὴν καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἀντιγράφου ἠδυνήθημεν μεταβάλλοντες ἐπ' αὐτοκινήτου εἰς τὸν νεότευκτον ὥραιον δρόμον ἐπὶ τόπου νὰ συναρμόσωμεν καὶ πάλιν τὰ διάφορα κομμάτια. Ὑποθέτω, ὅτι ἐδῶ γίνεται λόγος περὶ κενοταφίου καὶ κοινοταφίου ἢ πολυανδρίου.

Τὸ κενεάριον θὰ εἶναι ἀσφαλῶς, ὅτι καὶ τὸ γνωστὸν κενήριον, ὅπου τὸ ἡρίον δεύτερον συνθετικόν. Τὸ λοιπὸν μέρος τῆς ἐπιγραφῆς ὡς παρέχον δυσχερείας θὰ ἐξετασθῇ βραδύτερον.

Ὅταν ἀποβλέψωμεν εἰς τὸν μεθοριακὸν τόπον, εὐλογον εἶναι νὰ υποθέσωμεν, ὅτι πρόκειται περὶ νεκρῶν Ἀργείων μαχητῶν, ἀφανῶν ἢ μὴ, κατὰ τινα σύγκρουσιν μεταξὺ Ἀργους καὶ Σπάρτης διὰ τὸ πολυθρύλητον μῆλον τῆς ἔριδος, τὴν Θυρέαν.

ΕΝ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙ

1. Ὁ συνοικισμὸς κατὰ τὴν Ἀνάληψιν δυτικῶς τοῦ Βούρβουρα εἶναι ὁ σημαντικώτερος συνοικισμὸς τῶν Καρυῶν. Τὸ ἱερὸν ἐν τούτοις τῆς Ἀρτέμιδος εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπόκειται ὑπὸ τοὺς ἀμμοχώστους ἀγρούς κατὰ τὴν Παναγίαν τῆς Ἀράχοβας.

2. Στοὺς Φονεμένους ἔχομεν ἀσφαλῶς τρία Ἑρμαῖα, ἢ Ἑρμᾶς, ὅπως τοὺς περιγράφουν οἱ παλαιοὶ καὶ ὁ Πανσανίας ἀναφέρει ὅτι ἦσαν σύνορα τῶν Λακεδαιμονίων, Ἀργείων καὶ Τεγεατῶν.

3. Κατὰ τὴν Μοιὴν τῆς Λουκοῦς ὑπῆρχεν ἱερὸν θεραπευτικοῦ ἥρωος, πιθανώτατα τοῦ Πολεμοκράτους καὶ κατὰ ταῦτα Εὐᾶ ὀνομάζετο ὁ ἐκεῖ συνοικισμὸς.

4. Ἡ ἐπιγραφή τῆς Ζάβιτσας καθορίζει τὰ παλαιὰ σύνορα Ἀργους-Λακεδαιμονίων καὶ ἀναφέρεται εἰς μίαν ἐκ τῶν ἀδιαλείπτων συγκρούσεων μεταξὺ τῶν γειτονικῶν πόλεων.

ΣΥΛΛΟΓΗ ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΑΤΑΤΕΘΕΙΜΕΝΗ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΒΟΥΡΒΟΥΡΩΝ

Ἡ συλλογὴ ἀπηρτίσθη 1ον, ἐκ πηλίνων εδρημάτων, γενομένων κατὰ τὰ ἔτη 1899 καὶ 1900 διὰ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου Ἀγ. Πέτρου ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν μου ἐπὶ τοῦ μίαν ὥραν δυτικῶς τῶν Βουρβούρων λόφου τῆς Ἀναλήψεως, 2ον ἐξ ἐντειχισμένων εἰς τὴν εἰς θέσιν Παλιόρογγο μικρὰν βυζαντινὴν ἐκκλησίαν (τοῦ 13ου πιθανῶς αἰῶνος), ἐξερευνηθεῖσαν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ 1940 τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἐπιταφίων μνημείων καὶ 3ον ἐκ τῶν τελευταίων τῆς αὐτῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφικῶν ἐρευνῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀρχαίου συνοικισμοῦ τῆς Ἀναλήψεως. Εὐρίσκονται ἐπίσης κατατεθειμένα εἰς τὸ αὐτὸ κατάστημα διάφορα γλυπτὰ ἐκ μεσαιωνικῶν ἐκκλησιδίων καὶ πρὸ πάντων ἐκ τοῦ Ἀγ. Γεωργίου. Κατὰ τὰ ταραχώδη ἔτη 1940-1950 ἐξηφανίσθησαν ἄγνωστον πῶς μερικὰ τῶν παλαιότερον συλλεγέντων ἀρχαίων. Τὰ εἰσέτι διατηρούμενα ἔχουν ὡς ἑξῆς.

1. Στήλη ἐπιταφία βωμοειδῆς, ὕψους 42 μ., προερχομένη ἐκ τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὸ Παλιόρογγο. Ἐπὶ τῆς προσόψεως ἀνάγλυφον νέος ἀνέχει ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου ὕδριαν, κάλπην φυσικὰ μὲ τὴν τέφραν τοῦ νεκροῦ καὶ μὲ τὴν δεξιὰν καταβιβάζει πιθανὸν δᾶδα. Ἴσως εἰκονίζεται οὕτω δαίμων

(genius) τοῦ θανάτου, ἢ ψυχαγωγός Ἑρμῆς. Κάτω ἀναγινώσκεται τὸ ἔλλιπές; ἑξάμετρον: *ἐπταετῆ(ς) Ξενοφῶν ἔτι ν(ήπι)ος, ἐνθάδε κείται*, μὲ ἀκολουθίαν ἐφθαρμένην καὶ δυσνόητον: ὡς τόσο(ν) . . . σον ἄλυπος . . Ἡ στήλη περιγράφεται εἰς ΑΘΗΝΑΣ τόμ. 4^{ον}, σ. 16. Ἐδημοσιεύθη καὶ εἰς τὰς λακωνικὰς ἐπιγραφάς, ἄνευ εἰκόνας, IG V, I, 922.

2. Βωμίδιον ἐξ ἀγνώστου τόπου παρὰ τὴν Ἀνάληψιν μὲ ἐπιγραφὴν: ἸΑλέξανδρος καὶ Ἑλπίς, ἐνχῆν. Ἀκέραιον, ὕψ. 0,39.

3. Ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον, ἔλλιπές τὰ ἄνω, προερχόμενον ἐκ τοῦ παρὰ τὴν Ἀνάληψιν «Κάμπου» (ποιμνιοστάσιον Καρνάβαλη). Χλαμυδοφόρος νέος ἔλκων μικρὸν τράγον. Σάτυρος;

4. Ἀξιόλογον διακοσμητικὸν γλυπτὸν, συγκροτηθὲν ἐκ 4 τεμαχίων ἐντὸς ξυλίνου πλαισίου προερχόμενον ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Γεωργίου. Τὸ ἐπιμελέστατον εἰργασμένον σταυρικὸν σχῆμα στολίζεται κατὰ τὰ τέσσαρα σχηματιζόμενα κενὰ μὲ εἰδικὰ καὶ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐποχῆς θέματα, ὡς περιουτερεᾶς μὲ ὄφιν, πτηνοῦ ἐπίσης μὲ φίδι, ρόμβου καὶ ἀνθεμωτοῦ κοσμήματος· διαστάσεις: 1 μ. × 0,66.

5. Τεμάχιον παρομοίου γλυπτοῦ καὶ μὲ τὴν αὐτὴν εἰς μῆκος διάστασιν, ἐπίσης ἐξ Ἁγ. Γεωργίου.

6. Δύο κιονόκρανα κιονίσκων θυρώματος ἐξ Ἁγ. Γεωργίου.

7. Κομμάτια γλυπτῶν ἐπιστυλίων ἐκ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας.

8. Κιονίσκος, ὕψ. 45, μὲ δυσανάγνωστον ἐπιγραφὴν ΔΙ . . . | Ν . . . | ΓΕΒΑΣΤ-ΙΘ . . . Μιλλιάριον; Ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς (1940) τοῦ κατὰ τὸν Ἁγ. Γεώργιον χώρου.

9. Διάφορα κομμάτια γλυπτοῦ ἐπιστυλίου ἐκ τῆς ἐκκλησίας εἰς Παλιόρογκο.

Ἀπὸ τὰ παλαιότερον συλλεχθέντα εὐρήματα τῆς Ἀναλήψεως.

Θραῦσμα μεγάλου ἐρυθρογράφου κρατῆρος εἰς σχῆμα καμπάνας; ὕψος μέγ. 0,14. Περὶ τὸν βραχὺν λαιμὸν κλάδος ἐλαίας. Διατηροῦνται κάτω ὄραία κεφαλὴ νέου κρατοῦντος δύο δόρατα καὶ ἀπέναντι πρόσωπον καὶ στήθος μορφῆς ἴσως καθημένης, ἐπειδὴ τὸ βλέμμα κατευθύνεται μὲ πλαγίαν κλίσιν πρὸς τὰ ἄνω. Ἐκ τῶν γραφῶν φαίνεται, ὅτι ὁ εὐμεγέθης κρατῆρ ἀνήκει εἰς τὸν πρώϊμον 4^{ον} αἰῶνα.

2. Δύο κομμάτια ἐκ τοῦ λαιμοῦ πελίκης, ἐπίσης ἐρυθρογράφου. Διακρίνεται ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ μέρος Νίκης μὲ μεγάλας ὀρθίας πτέρυγας.

3. Μικρὸν ἀγγεῖον, κυμβίον, ἀκέραιον μὲ ἔντυπα ἀνθέμια κατὰ τὸ περιφερικὸν στόμιον, ἀκέραιον.

4. Παρόμοιον μὲ ἔντυπα φύλλα.

5. Παρόμοιον ἀναθηματικὸν ἀγγεῖον μὲ ἔγχαράκτους κύκλους κατὰ τὸ στόμιον.

6. Πήλινον εἰδώλιον γραίας τροφοῦ μετὰ παιδάριον, γελοιογραφικόν (;)
 7. Δίσκος πήλινος, ἐκ τριῶν τεμαχίων, διαμέτρου 21.5, μετὰ ἀκριβῆ διακόσμησιν, οἷον ὀμφαλωτῆς φιάλης μετὰ 16 ἀνάγλυπτα φύλλα, ἐλαφρῶς χρωματισμένα.
 8. Πῶμα πίθου μετὰ λαβῆς, ἐκ τριῶν τεμαχίων συναρμοζομένων καὶ ἀναγλύπτους κύκλους, διαμέτρου 22.5.
 9. Ὅστρακον λεπτοῦ ἀγγείου μετὰ κόσμημα κλάδου καὶ ἀνθεμίου.
 10. Δύο χειροποίητα μικρότατα, ἀναθηματικά, ἀμφορείδια.
 11. Λαβὴ κωνόμορφος ἐκ πάματος πυξίδος.
 12. Τὸ ἥμισυ ἀγγείου εἰς σχῆμα τσίτσας καὶ σύντριμμα ἐκ παρομοίων ἀγγείων.
 13. Λίθινος μικρὸς πέλεκυς μετὰ μίαν κόψιν.
 14. Λίθινον σταθμίον.
 15. Μικρὸν πήλινον σφονδύλιον.
 16. Πήλινον ἐξάρτημα ὄρμου.
 17. «Ἄγνυθες», 5-6.
 18. Διάφορα ὄστρακα μικρῶν ἀγγείων μετὰ καλοῦ ἢ μετρίου γανώματος.
 19. Σύντριμμα κέρατος ἐλάφου.
 20. Τὸ ἄνω μέρος ψευδοστόμου μυκηναϊκοῦ ἀμφορέως, προερχομένου ἐκ τοῦ σπηλαίου τοῦ Ἄσουλα παρὰ τὸ χωρίον Χάραδρον. Συνελέχθη μετ' ἄλλων προϊστορικῶν ἀγγείων ἐξαφανισθέντων ἐν τῷ μεταξὺ τὸ 1940 ἐκ τοῦ εἰρημένου ἱεροῦ ἄντρου.
 21. Τεμάχιον πηλίνης μαργαρίτας, σταυρός, κάτω Α καὶ Ω μετὰ λαβὴν ὀπισθεν. Εὐρέθη πρὸ ἐτῶν εἰς τὰ Κτίσματα.
- Ἐστρακα συλλεγένη κατὰ τὰς ἐρεῦνας τοῦ 1950.
1. Ἐξ συνανήκοντα κομματάκια, ἀπαρτίζοντα μέρος μεγάλου, πιθανῶς καμπανοειδοῦς κρατῆρος ἐρυθρογράφου. Τὸ διατηρούμενον γραπτὸν λείψανον ὑποδεικνύει γυναικίαν μορφήν καθημένην ἢ ὀκλάζουσαν. Ὅπισθεν ταύτης διακρίνεται σκῆπτρον μετὰ ἴχνη χειρὸς κρατούσης τοῦτο. Ἡ ὀπισθεν πλευρὰ μετὰ καλοῦ γανώματος· πάχος 0,0115.
 2. Θραῦσμα λεπτοτέρου κλειστοῦ ἀγγείου — τὸ ἐσωτερικὸν ἀγάνωτον — μετὰ πάχος τοιχώματος 4-5 χιλιοστῶν, ἐμφανίζον καλὸν αὐστηρὸν σχεδίασμα ἀετοῦ εἰκονιζομένου ἐκ τῶν ἄνωθεν.
 3. Παρομοίου ἀγγείου μικρὸν σύντριμμα παρουσιάζον καλὸν σχέδιον, δυσκαθόριστον. Παρ' αὐτὸ καὶ ἄλλο σύντριμμα τοῦ αὐτοῦ ἀγγείου.

4. Δύο μικρά συντρίμματα ξυθρογράφου μεγάλου ἀγγείου με γάνωμα ἔσωτερικῶς, συνανήκοντα.

5. Πέντε κομμάτια ξυθρογράφου μεγάλου ἀγγείου, κρατήρος, — γάνωμα ἔσωτερικῶς καὶ πάχος τοιχώματος 8 χιλ. — με δυσδιαγνώστους καὶ ἐφθαρμένους γραμμάς.

6. Ἐξ μικρὰ συντρίμματα με λείψανα γραφῶν δυσδιάγνωστα.

7. Δύο κομματάκια ξυθρογράφα με μαίανδρον.

8. Μέρος βάσεως μεγάλου κρατήρος με καλὸν γάνωμα.

9. Ἑπτὰ διαφόρων μεγεθῶν ὁμοιοσχήμου ἀγγείου συντρίμματα. Ὡς φαίνεται πρόκειται περὶ νεωτέρων, 4^{ου} - 3^{ου} αἰῶνος, κρατήρων τῆς μορφῆς à colonette.

10. Μέγα τεμάχιον με γάνωμα μόνον ἔξω λαιμοῦ ὑδρίας.

11. Σύντριμμα μικροῦ ἀγγείου με ἔντυπα ἀνθέμια κατὰ τὴν πλευράν.

12. Σύντριμμα σκύφου. Φύλλα κατὰ τὸ στόμιον καὶ κάτω διακρίνεται τὸ ὄπισθεν μέρος κεφαλῆς.

13. Τρία συντρίμματα με πλάγια ἀνθέμια μελανόγραφα.

14. Ὅστρακον γραπτόν, ὅπου αἱ γραφαὶ ἀμφίβολον εἶναι ἂν πρέπει νὰ ἐκληφθοῦν ὡς μελανόγραφοι ἢ ξυθρογράφοι. Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ἀνήκουν καὶ ἄλλα 5-6 κομμάτια.

15. Δύο ὄστρακα με κλήματα ἀμπέλου.

16. Συντρίμματα ἀγγείων ἐλληνιστικῶν με ραβδώσεις ἐκ τῶν λεγομένων ἡλειακῶν.

17. Σύντριμμα ἀγγείου ἐνθυμίζοντος τὴν τσίτσαν.

18. Διάφορα ὄστρακα με καλὸν ἢ μέτριον γάνωμα.

19. Λίθινον σφονδύλιον ἀπὸ τὰ λεγόμενα νεραΐδοσφόντυλα.

Καὶ τέλος

20. Πέντε ὄστρακα συλλεγέντα εἰς τὸ Κακαβουλῆρι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Α. ΡΩΜΑΙΟΣ